

SV_UA.pdf](https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/ReportCRSV_UA.pdf) (date of application: 10.11.2024).

4. Olga Stefanishyna: Sexual violence during war is a war crime that has no statute of limitations** [Electronic resource] // Ukrainian Women's Fund. – Access mode: https://uwf.org.ua/en/olha-stefanishyna-sexual-violence-during-war-is-a-war-crime-that-does-not-have-a-statute-of-limitation/ (date of application: 13.11.2024).

5. Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12.08.1949. Access mode: <http://surl.li/bpkpd>

Сидоренко С. Г.,
адвокат,
Національна асоціація адвокатів України

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Основним нормативно-правовим актом, яким визначається реалізація державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) [1]. Запобігання та протидія домашньому насильству відповідно до преамбули зазначеного Закону мають на меті захист прав та інтересів тих осіб, які є постраждалими. Але в процесі звернення постраждалої особи за наданням допомоги та захистом від домашнього насильства виникає значна кількість процесуальних аспектів, які не мають реального механізму їх належного втілення та реалізації.

До прикладу Законом передбачений такий спеціальний захід протидії домашньому насильству як «терміновий заборонний припис стосовно

кривдника». Під цим заходом відповідно до ч. 16 ст. 1 Закону визначений захід протидії, який вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства. В процесі реагування на звернення за захистом від домашнього насильства представник Національної поліції України, відібравши пояснення від учасників події та склавши протокол відносно кривдника про адміністративне правопорушення за попередньою кваліфікацією за ч. 1 ст. 173² «вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування» Кодексу про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) [2], наділений повноваженням винести стосовно кривдника терміновий заборонний припис, проте це повноваження на практиці реалізується лише на підставі припущень представника Національної поліції України. Цей захід протидії застосовується строком до 10 діб і може містити такі заходи: 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; 2) заборону на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; 3) заборону в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою (ст. 25 Закону).

Але в умовах спільного проживання кривдника та постраждалої особи на одній жилій площі реальність усунення небезпеки для життя і здоров'я фактично залишається лише номінальною, адже навіть за наявності термінового заборонного припису про заборону в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою ніщо не створюватиме перепон для кривдника знову завдавати домашнього насильства постраждалій особі. І якщо кривдник усвідомлюватиме наслідки порушення термінового заборонного припису шляхом фізичного насильства щодо постраждалої особи (ляпаси, стусани,

штовхання, нанесення побоїв тощо) в результаті подальшого фіксування тілесних ушкоджень, то ніщо не заважатиме кривднику продовжувати завдавати постраждалій особі в умовах проживання однією сім'єю чи в межах місця проживання з кривдником психологічного насильства через словесні образи та погрози, приниження та/або залякування, інші діяння, які в подальшому можуть спричинити емоційну невпевненість та нездатність постраждалої особи захистити себе. У такий спосіб порушуватимуться одні з основних засад запобігання та протидії домашнього насильства, які передбачені п. 1 та п. 5 ч. 1 ст. 4 Закону, а саме – «гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина...», а також «забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству». В такому випадку зазначені вище основні засади набуватимуть форми лише декларативних.

Надання допомоги та захисту постраждалій від домашнього насильства особі є одним з основних напрямів реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, що передбачені ст. 5 Закону.

Серед суб'єктів, які здійснюють заходи протидії домашньому насильству, в ст. 6 Закону законодавець визначив спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству - Міністерство соціальної політики України, що формує державну політику в згаданій сфері; органи місцевого самоврядування.

Поміж суб'єктів, на яких покладено функції із здійснення заходів у сфері протидії домашньому насильству, в ч. 3 ст. 6 Закону зазначаються: уповноважені підрозділи органів Національної поліції України; органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я; суди; прокуратура; загальні служби підтримки постраждалих осіб (центри соціально-психологічної допомоги, територіальні центри соціального обслуговування). І саме їх

ефективне реагування на факти домашнього насильства та спричинені ним наслідки обумовлюють механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи протидії домашньому насильству.

Проте практика здійснення заходів протидії, а саме припинення домашнього насильства та надання допомоги і захисту постраждалій особі, в реальних обставинах досить далека від унормованого в законодавстві, оскільки:

- звернення постраждалої особи до закладу охорони здоров'я може здійснюватися без фіксування у журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства, який заклад охорони здоров'я зобов'язаний вести за встановленою формою, чим порушуються вимоги, передбачені чинним законодавством, зокрема Порядком проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги [3];

- представники Національної поліції України не завжди належним чином складають протокол про притягнення кривдника до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173² КУпАП;

- суд формально дотримується процесуального порядку розгляду адміністративної справи про притягнення до адміністративної відповідальності кривдника без детального вивчення матеріалів справи, належного зібрання та повноти оцінки доказів, без виклику в судове засідання постраждалої особи, внаслідок чого виносить судові рішення про закриття провадження по справі через відсутність події і складу адміністративного правопорушення;

- представники територіального центру соціального обслуговування для дотримання формальностей відвідують постраждалу від домашнього насильства особу, укладають з такою особою договір про супроводження та надання послуг психологічної та правової допомоги, яка насправді не надається.

Тож і механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи протидії домашнього насильства, залишає очікувати кращого, хоча його порядок закріплено ст. 15 Закону та детально регламентовано відповідною Постановою Кабінету Міністрів України [4].

З огляду на зазначене, зауважимо, що застосування заходів протидії домашньому насильству має бути не лише належним чином унормовано, а і перетворюватись на реальний дієвий механізм припинення домашнього насильства, надання дієвої допомоги і захисту постраждалій особі через злагоджену взаємодію суб'єктів, на яких покладено повноваження застосування передбачених заходів протидії.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#n6> (дата звернення: 22.11.2024).

2. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 22.11.2024).

3. Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 278 від 01.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#n16> (дата звернення: 22.11.2024).

4. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#n244> (дата звернення: 22.11.2024).